

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 27/10 99 om det nordiske samarbejde.

(Redegørelse nr. R 3).

Ministeren for nordisk samarbejde (Marianne Jelved):

NORDISK FORMANDSKAB

Island har som bekendt haft formandskabet i Nordisk Ministerråd i det forløbne år. Det har indebåret en særlig prioritering af arbejdsopgaver i Vestnorden under overskriften, »Folk og Hav i Nord«. Danmark har støttet satsningerne på forbedrede levevilkår og en bæredygtig ressourceudnyttelse i de vestnordiske og arktiske områder, naturligvis ikke mindst på Færøerne og Grønland. Hvert formandskab har sine mærkesager, som de nordiske lande sammen giver særlig prioritet. I 1998 stak Sverige kursen ud med at prioritere beskæftigelsen og et økologisk bæredygtigt samfund. I 1997 prioriterede det daværende norske formandskab tiltag til fordel for børn og unge, især på områderne kultur, uddannelse og nye medier samt videreudvikling af informationsteknologien. Alle tungtvejende emner, som naturligvis også prioriteres fra dansk side.

Arbejdet med disse forskellige mærkesager ophører ikke med udgangen af det kalenderår, hvor det pågældende land varetager formandskabet. Men de tiltag, der iværksættes, løber ofte over flere år. Der er således tale om en fuga med adskillige sideløbende temaer.

Det vil derfor være en vigtig opgave for det kommende danske formandskab i 2000 at følge op på de arbejdsopgaver, der er igangsat under de tidligere formandskaber sammen med vort eget formandskabsprogram, som drejer sig om de nordiske velfærdsstater.

Statsministeren vil præsentere det danske formandskabsprogram på Nordisk Råds 51. session i Stockholm. Programmet vil foreligge i skriftlig form på sessionen. I henhold til programmet er det hensigten at fokusere på en række opgaver, der er centrale i velfærdssamfundet

Søjlerne

Hvad har så været karakteristisk for det nordiske samarbejde i år?

Set ud fra søjleopdelingen kan det generelt konstateres, at hovedvægten inden for Norden-søjlen, der tegner sig for ca. 70% af budgetmidlerne først og fremmest har været lagt på kultur, uddannelse, forskning, samt arbejdsmarkeds- og miljøpolitik. Europasamarbejdet, til hvilket der allokeres ca. 10% af de samlede midler, har til formål at skabe en platform for sager på den europæiske dagsorden, som de nordiske lande ønsker at påvirke, d.v.s. på de områder, hvor der i særlig grad er sammenfaldende interesser. En stor del af arbejdet har karakter af koordinering og informationsudveksling.

De overordnede målsætninger for arbejdet i nærområderne er at bidrage til fred og stabilitet i Europa ved at fremme en demokratisk udvikling, støtte overgangen til markedsøkonomi, styrke en samfundsudvikling, der viser respekt for menneskerettigheder og sikrer en bæredygtig udnyttelse af ressourcerne. Det har været et politisk ønske igennem de senere år at opprioritere dette arbejde, som derfor nu tegner sig for ca. 20% af de samlede budgetmidler. Heri indgår det arktiske samarbejde, der som nævnt ligeledes er et dansk prioritetsområde.

Udviklingen af en Nordlig Dimension i EU, hvis formål er at skabe øget opmærksomhed om den nordlige del af unionens ydre grænser, især Rusland, Arktis og Baltikum, er i vidt omfang i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds målsætninger og giver dermed disse øget vægt.

Kultur, uddannelse og forskning

Kulturministrene vedtog i 1998 en ny strategi for det nordiske kultursamarbejde. Strategien tager sigte på at effektivisere arbejdet og skabe øget fleksibilitet og præcision i brugen af ressourcerne. Strategien åbner mulighed for gennemførelse af projekter, der både kan fremme udviklingen i det nordiske kultursamarbejde og få betydning i en større international sammenhæng. Desuden er der med strategien indført en ny form for kulturpolitisk dialog mellem de politiske og faglige parter i det nordiske kultursamarbejde.

Med sit budget på næsten 25 mio. DKK er Nordisk Kulturfond samarbejdets vigtigste redskab til at støtte initiativer på græsrodsniveau. Fonden prioriterer projekter til fordel for børn og unge, samspillet mellem kultur og nye medier, tværkulturelle indsatser, nordisk sprog-

forståelse samt frivilligsektoren. Fonden anvender omkring 85% af sine midler til internt nordisk samarbejde, medens 7-8% går til henholdsvis nordisk-europæisk kultursamarbejde og samarbejde mellem Norden og nærområderne.

Sprogfællesskabet er en af flere vigtige faktorer for det nordiske samarbejde og for den kulturelle identitet, der er karakteristisk for de nordiske lande.

Det er derfor glædeligt at konstatere, at Øresundsbroen ikke blot ser ud til rent fysisk at ville binde de nordiske lande sammen, men at den også bliver en adgangsvej til styrkelse af det nordiske sprogfællesskab. Forventningerne til broens muligheder for at skabe ny vækst i regionen har foreløbig ført til en overvældende interesse i Skåne for at lære dansk. Den fornyede interesse for nordiske sprog bør dog bakkes op af initiativer i Nordisk Ministerråd. Af allerede iværksatte kan fremhæves initiativer på film og medieområdet samt udnyttelse af informationsteknologien i sprogsamarbejdet.

Informationsteknologien spiller en væsentlig rolle i det nordiske samarbejde, i første række inden for kultur, undervisning og forskning. Som samarbejdsområde går udviklingen i retning af, at IT ligesom miljø i stigende grad bliver tværsektoriel. Samarbejdsministrene har i håb om at styrke dette vigtige område besluttet at oprette et særligt nordisk IT-ministerråd. Rådet har til hensigt i første omgang at lægge vægten på IT og demokrati, elektronisk handel samt på nordisk IT-samarbejde i det nye årtusind.

Også børn og unge er blevet et tværsektorielt område. Det er således vedtaget, at alle fællesnordiske organer, der arbejder på kulturområdet, skal beskæftige sig med børne- og ungdomsspørgsmål. F.eks. anvender Nordisk Kulturfond 20% af sine midler til at støtte projekter, der vedrører børn og unge.

På uddannelsesområdet viderefører man arbejdet med det nordiske skolesamarbejde, samtidig med at der også i 1999 er gennemført en række udvekslinger af børn og unge inden for programmerne Nordplus-junior og Elevudveksling Vestnorden. På baggrund af en rekommandation fra Nordisk Råd har Nordisk Ministerråd desuden i 1999 iværksat et Nordplus-mini pilotprojekt. Erfaringerne med pilotprojektet skal danne grundlag for udviklingen af det fulde koncept, til hvilket der på budgettet for år 2000 er afsat lidt over 3 mio. DKK.

Inden for forskningen har arbejdet været domineret af implementering af Nordisk

Forskningspolitisk Strategi, som blev anbefalet af Nordisk Råd på sidste års session. Med strategien har Ministerrådet fået et redskab til at prioritere og gennemføre beslutninger om nye forskningsinitiativer.

Som opfølgning på Ministerrådets konference om »Morgendagens Velfærdssamfund« i 1996 er der iværksat et femårigt forskningsprojekt på centrale områder inden for velfærdssamfundet, ligesom der arbejdes på en rapport, der sætter den nordiske velfærdsmodel i et europæisk perspektiv.

Miljø – bæredygtig udvikling

På området for miljø og bæredygtig udvikling arbejdes der med at iværksætte intentionerne i statsministerdeklarationen fra 1998. De første spadestik er taget til udarbejdelse af en tværsektoriel strategi for bæredygtig udvikling inden for en lang række områder, herunder transport, energi, land- og skovbrug, miljø, fiskeri, økonomi og beskæftigelse.

Desuden gennemføres på miljøområdet en evaluering af den nordiske miljøstrategi for 1996-2000. Evalueringen skal danne grundlag for forhandlinger i løbet af år 2000 om tilvejebringelse af nye styringsredskaber for det nordiske miljø-samarbejde, der kan tages i brug i 2001.

Social- og sundhedsområdet

Samarbejdet på dette område hviler på principperne om ligebehandling og social solidaritet. Arbejdet er i væsentligt omfang organiseret i fællesnordiske institutioner. Institutionernes resultater har ofte opnået en betydelig gennemslagskraft, hvorved de overordnede målsætninger har kunnet omsættes til konkrete resultater i det enkelte land.

Ligebehandling

Princippet om ligebehandling af nordiske borgere er forankret i de nordiske socialkonventioner, gennem hvilke borgerne bl.a. opnår rettigheder, der har til formål at sikre den frie bevægelighed i Norden. En arbejdsgruppe er i gang med at vurdere behovet for en justering og opdatering af regler og praksis. Afdækningen af barrierer for integration i Øresundsregionen har påvist behovet for at arbejde videre med disse spørgsmål.

Noget tilsvarende gælder for erhvervslivet, hvor de nordiske udenrigshandelsministre i 1998 tog initiativ til at få belyst de lovgivnings-

mæssige hindringer for fusioner og andre former for samarbejde mellem nordiske virksomheder. Der foreligger nu en rapport, hvori der peges på en række begrænsninger for virksomheder, der ønsker at etablere sig henover grænserne i Norden. Rapporten fremhæver betydningen af et velfungerende nordisk hjemmemarked for virksomhedernes konkurrencedygtighed.

Frivilligsektoren

Samtlige nordiske lande har i dag erfaringer med en ændret demografisk sammensætning. Vi bevæger os dels i retning af en ændret aldersfordeling med færre unge og flere ældre, og dels hen imod et mindre homogent samfund. Der er behov for at støtte bestræbelserne på at modvirke fremmedfrygt, herunder søge bedst muligt at integrere indvandrere og flygtninge og arbejde for at skabe forståelse for de forskellige etniske kulturers særlige værdier.

På dette og talrige andre områder gøres der meget i den frivillige sektor. Og i overensstemmelse med de prioriteringer, der tidligere er tilkendegivet fra Nordisk Råds side, lægger Ministerrådet vægt på at styrke samarbejdet med denne sektor. Det er vigtigt, at de frivillige organisationer inddrages i løsningen af opgaver på alle områder, hvor de kan tilbyde indsatser, der lever op til de krav, der stilles i det nordiske samarbejde, kvalitetsmæssigt og økonomisk.

I september havde vi her i Danmark i Ministerrådets regi en konference om de frivillige organisationer, der særligt beskæftiger sig med Norden. Emnet var »Samspil og Modspil«. På grundlag af en konstruktiv debat vil der nu blive taget skridt til en mere struktureret inddragelse af frivilligsektoren i Ministerrådets arbejde.

Europa

Den side af det nordiske samarbejde, der under betegnelsen Europasøjlen blev etableret efter Finlands og Sveriges indtræden i EU i 1995, udvikler sig tilfredsstillende. Aktuelle EU-sager er et fast dagsordenspunkt ved møder på såvel minister- som embedsmandsniveau. Nordisk Ministerråds forberedelse af EU-sager udføres i et tæt samarbejde med hovedstæderne, men der samarbejdes også mere bredt med EU-organer i de nordiske lande, EU-institutionerne samt en række andre internationale organisationer.

Udgangspunktet for Ministerrådets EU-aktiviteter er, at systematisk koordinering på

nordisk plan giver de nordiske lande mulighed for at varetage fælles interesser i relation til det europæiske samarbejde. Der fokuseres i særlig grad på områder, hvor de nordiske lande har sammenfaldende interesser som miljø, beskæftigelse, regionalt samarbejde og forbrugerspørgsmål. Derudover har de nordiske lande også beskæftiget sig med film- og medieområdet, hvor man har fremført sine synspunkter i aktuelle spørgsmål, herunder især på implementeringen af tv-direktivet. Dertil kommer et væsentligt arbejde med at søge at videreføre den nordiske retslighed i relation til EU-lovgivningen.

Inden for forsknings samarbejdet følger man i særdeleshed udviklingen i EU's forskningsprogrammer. På uddannelsesområdet har man drøftet og taget stilling til EU's nye uddannelsesprogrammer efter 1999, og inden for IT har de nordiske lande bl.a. indgået en aftale om at samfinansiere en nordisk webmaster ved det europæiske skoledatanets kontor i Bruxelles. Webmasteren har til opgave at følge IT-udviklingen i EU-samarbejdet og bistå med kontaktvirksomhed og rådgivning med henblik på at koble nordiske operative projekter sammen med virksomheder og partnere i EU.

Europaspørgsmål er også et centralt element i arbejdet med energispørgsmål. Man søger her at koordinere EU's og Nordens indsats i Østersøområdet. Desuden samarbejder de nordiske lande om at fremme fælles nordiske holdninger i EU/EØS-sammenhæng. Med henblik herpå er der tradition for, at de nordiske energiministre mødes regelmæssigt forud for møder i EU's energiråd i Bruxelles.

Grundlaget for det nordiske miljø samarbejde udgøres af den nordiske miljøstrategi 1996-2000. EU/EØS-spørgsmålene udgør her et højt prioriteret satsningsområde. Ifølge strategien lægger de nordiske lande vægt på at fremme fælles synspunkter på grundlag af et højt ambitionsniveau inden for EU/EØS. Med henblik herpå arbejdes der på alle niveauer i det nordiske samarbejde – fra ministerråd til arbejdsgrupper – med EU/EØS-spørgsmål. Det skal nævnes, at mere end en tredjedel af miljøsektorens budgetmidler anvendes til europarelaterede aktiviteter.

Forbrugerbeskyttelse er et kerneområde i det nordiske samarbejde, hvorfor man følger og søger at koordinere sine holdninger til initiativer, der bliver taget på forbrugerbeskyttelsesområdet på europæisk plan.

Nærområderne

Selvom nærområdesamarbejdets andel af det fællesnordiske budget er vokset kraftigt i de seneste år, er målsætningen for arbejdet uforandret. Arbejdsprogrammet består af følgende temaområder: demokratiudvikling og velfærdspolitik, kulturformidling, fremme af markedsøkonomi og bæredygtig udvikling. I samarbejdet med de baltiske lande lægges der fortsat vægt på aktiviteter, som bidrager til, at landene kan udvikle deres egen offentlige administration, lovgivning og øvrige styringsinstrumenter. På en række sektorer fortsætter man desuden med træningsprogrammer for embedsmænd, der gennem udveksling med nordiske kolleger styrker deres kompetenceopbygning. I Nordvestrusland har man i særlig grad beskæftiget sig med den negative socioøkonomiske udvikling og de dermed følgende risici for udsatte grupper, først og fremmest børn og unge. Man har her også støttet udvikling af små og mellemstore virksomheder.

Aktuelt påkalder Kaliningrad sig særlig opmærksomhed. Dette område, der er omsluttet af fremmede stater, Polen og Litauen, og ligger ca. 400 km fra det øvrige Rusland, befinder sig i en særlig politisk, økonomisk og social situation og har i sikkerhedspolitisk henseende en ganske særlig rolle i Østersøområdet. Nordisk Ministerråd har lagt grunden til et samarbejde med Kaliningrad med det formål at styrke lokalsamfundene og udvikle et grænseregionalt samarbejde.

Ministerrådets arbejde i nærområderne forestås i vidt omfang af de nordiske informationskontorer, selvom en del af arbejdet varetages direkte af de enkelte sektorer.

Det arktiske Samarbejdsprogram lægger bl.a. vægt på at støtte en bæredygtig anvendelse af naturressourcerne, bl.a. i samarbejde med andre internationale aktører og at støtte udvikling i de traditionelle erhverv for dermed at bidrage til at opretholde rimelige levevilkår for den oprindelige befolkning.

Budgettet

Nordisk Ministerråds budget for 2000, som skal vedtages på sessionen i Stockholm, afspejler ønsker fremsat af Nordisk Råd, det kommende danske formandskabs prioriteringer samt det videre arbejde med tidligere formandskabers mærkesager.

Set i forhold til 1999 indeholder budgetforslaget for 2000 en uændret ramme på 732 mio.

DKK. En stor del af disse midler er bundne p.gr.a. Ministerrådets forpligtelse til en langvarig finansiering. Det gælder f.eks. institutionerne, de nordiske huse, informationskontorerne m.v. Hertil kommer længerevarende allerede igangsatte programmer. Da det samtidig er et politisk ønske at fastholde budgettet på det nuværende niveau, er råderummet til igangsættelse af nye projekter begrænset. Det er derfor vigtigt, at ministerrådsreserven ikke nedskæres yderligere, hvilket vil kunne mærkes under det danske formandskab.

I overensstemmelse med statsministrenes beslutning i 1992 er ca. halvdelen af budgettet øremærket til dækning af udgifter på de centrale områder kultur, undervisning og forskning, d.v.s. i alt ca. 331 mio. DKK til kultur, uddannelse og forskning. Et nyt område, der i dette budget kun får tildelt et meget beskedent beløb, er informationsteknologien, der er tilgodeset med 1 mio. DKK. Området må imidlertid forventes at påkalde sig øget opmærksomhed i fremtiden.

Blandt de øvrige satsningsområder foreslås tildelt knap 40 mio. DKK til miljø, 29 mio. DKK til regionalpolitik, 22 mio. DKK til jord- og skovbrug, 11 mio. DKK til økonomi og finanspolitik, 7 mio. DKK til fiskeri og 6 mio. DKK til energi. Jeg vil ikke lægge skjul på, at jeg gerne havde set noget større bevillinger til miljø- og energiformål.

Herudover foreslås der afsat 66 mio. DKK til erhvervsformål, 34 mio. DKK til social- og sundhedsformål, 13 mio. DKK til arbejdsmarked og arbejdsmiljø, 8 mio. DKK til forbruger-spørgsmål, godt 6 mio. DKK til velfærdsforskning og 5 mio. DKK til levnedsmiddelsspørgsmål. Denne budgettering indebærer en iøjnefaldende forøgelse af midlerne til velfærdsinitiativer, næsten en firedobling i forhold til 1999, hvilket stemmer godt overens med det kommende danske formandskabs ønske om at prioritere samarbejdet om de nordiske velfærdsstater. Jeg havde fortrukket et endnu større beløb, men til gengæld er der noget, der tyder på, at denne prioritering kan ventes fortsat i de følgende år.

Jeg ser frem til en konstruktiv debat om budgetforslaget på sessionen. Som tidligere år vil regeringen selvsagt søge i videst muligt omfang at være lydhør over for Nordisk Råds forslag til omfordeling inden for den angivne budgetramme og inden for de rammer, der tidligere er fastlagt. Jeg gør blot opmærksom på, at det kommer

til at kræve en skarp prioritering, og valgene kan – af de ovenfor angivne årsager – blive vanskelige.

Fremtiden for det nordiske samarbejde

Selvom det kun er knap 5 år siden, vi sidst reformerede det nordiske samarbejde, går udviklingen nu så stærkt, at det allerede igen er nødvendigt at overveje, om vi har fundet den rette form og det rette indhold af vort samarbejde. De nordiske samarbejdsministre besluttede derfor i juni at nedsætte et panel af vise kvinder og mænd, der har fået til opgave at give deres bud på fremtiden for det nordiske samarbejde i det nye årtusind. Panelet er sammensat af repræsentanter for alle fem nordiske lande og de tre selvstyreområder.

Panelet har i opdrag at afrapportere på en måde, der lægger vægt på en god formidling ikke alene til det politiske niveau men også til

en bred kreds af nordiske borgere. Rapporten skal forelægges senest 1. september 2000, således at den kan forelægges Nordisk Råds session.

Jeg har store forventninger til, at vismandspanelet vil give regeringerne ideer, der vil ruste os godt til at møde de store udfordringer i det nye årtusind.

Lad mig slutte denne redegørelse med at udtrykke håbet om endnu en god og udbytterig session i Nordisk Råds regi, hvor vi får krydset klinger i al venskabelighed til gavn og glæde for det nordiske samarbejde – snart under dansk ledelse.

Hermed slutter redegørelsen.

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 28/10 99 om regeringens folkesundhedsprogram 1999-2008.

(Redegørelse nr. R 4).

Sundhedsministeren (Carsten Koch):

INDLEDNING

Den 18. maj 1999 offentliggjorde regeringen et tværgående program for at forbedre folkesundheden for de kommende ti år - Regeringens folkesundhedsprogram 1999-2008. Ved programmets offentliggørelse indbød regeringen samtidigt alle - amter, kommuner, offentlige institutioner og private organisationer, såvel som borgere - til en debat om programmet og folkesundheden i Danmark.

Med denne redegørelse om Folkesundhedsprogrammet ønsker regeringen at samle op på sommerens »folkesundhedsdebat« og at redegøre for en række initiativer, som regeringen planlægger at sætte i værk i den kommende tid, samt at gøre rede for programmets gennemførelse.

Folkesundhedsprogrammet omhandler mål og initiativer for den forebyggende indsats i de kommende ti år. Debatten i løbet af sommeren har imidlertid inddraget problemstillinger og forslag, som ligger helt uden for programmet. Det gælder bl.a. debatten om prioritering på sygehusenes ventelister efter den enkelte patients livsstil. Regeringen finder det derfor nødvendigt klart og entydigt at slå fast, at alle har lige adgang og ret til behandling i det offentlige sundhedsvæsen - uanset livsstil.

VELFÆRD OG SUNDHED

Sundhed skabes ikke i sundhedssektoren alene. Også levekårene er afgørende for befolkningens sundhed. Danskerne har i løbet af de senere år generelt opnået mere velfærd. Igennem 1990'erne har Danmark oplevet en kraftig økonomisk vækst. Ledigheden er mere end halveret siden 1993, og langtidsledigheden er reduceret til en fjerdedel. Også mange flere unge er kommet i arbejde eller i uddannelse. Denne udvikling er et resultat af regeringens succesfulde po-

litik - især hvad angår den økonomiske politik, arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken.

Samtidig er det glædeligt at se den seneste positive udvikling i danskernes middellevetid. Siden offentliggørelsen af Folkesundhedsprogrammet i maj måned er der kommet nye tal, som viser, at middellevetiden er forøget med over et halvt år i løbet af få år. Vi kender desværre endnu ikke forklaringen bag den forbedrede middellevetid. Men trods den positive udvikling er danskerne stadig placeret i den tunge ende i de vesteuropæiske statistikker hvad angår tidlige dødsfald.

Det går godt for langt de fleste danskere. Samtidig må vi erkende, at nogle danskere fortsat har svære problemer. Et kedeligt faktum er, at sundheden ikke er lige fordelt i Danmark. De dårligst uddannede og de svage og udsatte borgere har en større risiko for at få et dårligere helbred, blive mere syge og leve i kortere tid end de velstillede og bedre uddannede borgere.

Regeringen har med Folkesundhedsprogrammet lagt op til en forstærket indsats for at sikre danskerne en bedre sundhed. Der er sat to overordnede mål for udviklingen i de kommende ti år: *Længere liv med bedre livskvalitet og Social lighed i sundhed.*

OM FOLKESUNDHEDSPROGRAMMET

Folkesundhedsprogrammet indeholder i alt 17 mål, som er ambitiøse, men realistiske. Tilsammen omfatter målene i første omgang ca. 140 konkrete initiativer. Programmet er handlingsorienteret og tilpasset den praktiske forebyggelse og tager fat i sundhedsproblemer, som kan forebygges. Hvert af programmets mål hviler således på en sikker viden om sygdomsårsagerne. Det kræver en stor og langsigtet indsats at vende udviklingen. Derfor er programmet tiårigt. En oversigt over programmets mål er vedlagt bagerst som bilag.

Den praktiske gennemførelse af programmet skal fortrinsvist ske lokalt. Regeringen har særligt udvalgt fire forebyggende miljøer: Skolen, arbejdspladsen, lokalsamfundet og sundhedsvæsenet. Det er især inden for disse miljøer, at programmets initiativer skal udvikles og gennemføres. De fire miljøer udgør nogle sammenhængende rammer om vores hverdag og samlet dækker de hele befolkningen - både de der er uden for og inden for arbejdsmarkedet.